

VIKTOR RYDBERG

Ur en klosterbroders dagbok

Den 2 September.

Dig väljer jag till min själs förtrogne, okände broder, som en gång skall efterträda mig i denna cell, min grafkammares förmak, min boning från i går.

När du inflyttar hit, må du hälsa dessa väggar med samma känsla af frid, som nu, för första gången efter många år, lyckliggör din vän! Och när du finner dessa i arf dig öfverlämnade papper, må Gud hafva fogat det så, att det är ett välvilligt sinne, öppet äfven för det lillas och barnsligas betydelse, som emottager mina beklannelser! Ty den, som afgifver dem, förnimmer sig som barn på nytt - saliggörande är denna känsla - och kanske blifva de endast joller, blandade med jublande tack till Gud, som räddat mig in i min fristad.

En förtrogen bör veta, hvem hans förtrogne är. Välan, hvem jag är eller hvad jag i detta ögonblick som jag skrifver, är, det skall du erfara af min dagbok. Däremot fordrar du säkerligen icke att få veta, hvem eller hvad jag varit. Med det förflutna har säkerligen du, liksom jag, uppgjort räkningen. Dina framfarna öden, likasom mina, hafva väl varit storm, skeppsbrott, förtviflan och dödskamp. Våra gamla människor hafva försvunnit i bränningen, och gifver oss böljan deras lik tillbaka, så är det blott, för att vi må begrafva dem. Min närvarande stunds och min framtids förtrogne blifver du – ej mina flydda dagars. Du blir vittnet, ej till en lefnad af oväntade tilldragelser och skakande händelser, utan blott till en med dig befryndad andes själfpröfning och förberedelse till evig hvila i Gud. Och detta sysslande skall icke

ske med rynkad panna och dyster uppsyn, utan med ett flitigt genom lämpor förbättradt, plikttroget barns glada tillförsikt.

Sålunda besparar jag dig att å nyo ögna den kända taflan af lekamlig uppväxt och andlig förtvining, af ökad erfarenhet och ökad dårskap – en tafla, som din och min och kanske de flestes lefnad erbjuder. Min bana faller inom din synkrets, först när hon böjer sig tillbaka till sin utgångspunkt: barndomens Eden.

Den 3 September.

Huru väl jag trives inom den tysta värld, som klostermurarne innesluta! I denna värld har jag mitt eget rike, som begränsas af min cells väggar. De skatter det äger uppväga ett kejsardömes. Sedan jag var barn, har jag icke hvilat så mjukt som på denna hårda bädd. Det första, som mötte mitt öga, då jag vaknade, var krucifixet. Bilden af den korsfäste frälsaren är mänsklighetens alla erfarenheter, den enskildes hjärtas alla hemligheter, det förflutna, närvarande och tillkommande, förenade i en symbol. Paradiset, som vi drömma kring vårt släktes vagga; fallet, hvars verklighet uppenbaras af hvarje inblick i vårt inre, af hvarje utblick på den i blod och tårar skälfvande världen; eländet, som afräddas kreaturen suckar, samt slutligen vissheten om förbättring, upprättelse, försoning, om Guds rikets nedstigande, jordens förnyelse, all tings återställelse – hela detta drama som börjar med skapelsen och sträcker sig bakom världsbranden, men äfven af en enskild människa kan genomlevas mellan hennes vagga och graf - allt detta hägrar för det andliga ögat, medan det lekamliga riktas på hufvudet med törnekronan, på de till omfamning öppnade men fastnaglade armarne. Gud och människa, idé och natur, frihet och nödvändighet, ljus och mörker, alla lifvets

gåtor äro här förenade och lösas, väl ej för tanken, men för aningen, medan jag försjuncker i åskådning af denna bild. Här störer intet, och allt befrämjar ett sådant försjunkande och anande. Här är allt så tyst och stilla. Solljuset, som silar sig genom de brända fönsterrutorna och sakta skrider öfver väggen, är andäktigt och drömande. I hvalfvet öfver mig dväljes en skymning, som mot den genom fönstret skimrande dagern bryter sig likt tron, i hvilken jag nu lefver, mot den klara åskådning, som väntar mig ofvan tingen. Här inom dessa trånga väggar har jag allt och mycket mer än jag funnit och kan finna därute, där ögonblicken, fyllda af ting och händelser och känslor och lidelser, vältra som böljor genom själen, görande henne till en urholkad strömbädd och kvarlämnande på hennes botten endast slam och gytta.

Den 5 September.

Broder! Om du någonsin skulle öfverrumplas af begäret efter ombyte och därvid sucka: "denna boning är dock ett fängelse", så förgät icke, att ett fängelse är äfven jorden i all sin vidd. Hvad betyder det, att det ena häktet mätes med mil, det andra med tum? Tyngre har jag ej känt fångens bojour, än när jag i skuggan af svällande segel ilat en världsdal på jordens andra sida till möte och sett rundt omkring mig det öofverskådliga, enformiga, tröstlösa hafvet. Jag har släpat samma bojour genom urskogar och gräsöknar, jag har otåligt skakat dem i människovimlande städer. Blyvikter tvinga våra fot-sulor till jorden, medan vår längtan kräfver vingar att lyfta oss upp bland stjärnorna. Förlänades oss vingar, kunde vi leka bland skyarne, bada i aftonrodnaden, landstiga på stjärnorna, hvad mer? Skulle icke denna barnsliga lek, dessa ändamålslösa färder snart trötta oss? Skulle vi icke slutligen klaga, att det oändliga rummet är

för litet för vår trånad? På rummet kommer det således icke an: världsrymden eller cellen - det är sak samma. Allt beror på lifvets inre rikedom. I andens djup förvaras nyckeln, som öppnar bojorna.

Men vore äfven sysslandet med yttre ting ett villkor för lifvet, så har jag redan under dessa dagar funnit, att klostret däraf erbjuder mer än världen därute; ty denna senare har däraf för mycket, och midt i denna rikedom få vi icke ro att ihärdigt betrakta hvar sak för sig, utan flyga oroligt från den ena till den andra och lära grundligt känna ingen. Men att i alla hänseenden känna ett enda litet ting, det är att känna universum. Den enslige solstråle, som nu faller på mitt papper, bär till mig samma hemlighet som de floder af ljus, hvarmed haf och berg och fält därute begjutas, och kunde jag noggrant utforska denne ende solstråle, visste jag mer än alla lärde veta. Hvilken rikedom af lif, hvilken mängd af hemligheter erbjuder icke den lilla trädgårdstäppan utanför min cell! Jag har vandrat i de tropiska skogarne och sett intet af allt hvad denna täppa med sina fåtaliga, i växten knutna träd och lätt räknade blommor skall lära mig, om jag med kärlek och vetgirighet kan följa deras tysta lefnads skiftningar.

Den 6 September.

I midnatten väcktes jag af klockan, som kallade bröderna till bön. Regnet föll med vemodigt sorl mot fönsterrutorna. Mellan skeppets pelare, i en skymning, som vaxljusen på altaret snarare förtätade än skingrade, samlades vårt klostres innevånare, tigande och höljde i sina kåpor – liknande hvad de äro: skuggor i jordelifvets skymning. När ändtligen en sång i dämpade ackorder sväfvade från dessa skuggors läppar, lyssnade jag ej till densamma, men jag försjönk i den och visste knappt, att

min röst blandades med deras. Man lefver icke ett fullare lif än i andaktens ögonblick, när man förgäter sig själf.

Hvarför trifves andakten i natten? Hvarför har skymningen en kraft att lyfta dess vingar? Skuggorna i Hades visste det. Andarne, som i underjordens mörker bidade Messias' himmelska gestalt och väntade rösten, förkunnande seger öfver död och graf – de visste det.

Jag har från denna natt intrycket kvar af vår priors anletsdrag. Medan han förrättade altartjänsten, föll ljuskenet kraftigt på hans ansikte. Det utgjorde den starkast belysta punkten i kapellet. Friden, som hvilar på denna panna, tycktes utstråla öfver helgedomen.

Pater Teofil var min förste lärare och min barndoms bästa vän. Vår bekantskap är således af tidigt ursprung. Han är den ende, som känner hvad jag varit och hvem jag är. Då jag före mitt inträde i klostret biktade för honom mitt lif, försvunno de tjugu år, under hvilka lärare och lärjunge hade varit skilde från hvarandra: mannens bikt blef fortsättningen af gossens vana att i sorgsna stunder söka tröst hos sin vän.

Bland klostrets innevånare skulle måhända en eller annan, som är född i denna nejd, kunna igenkänna mig. Men med pater Teofil's begifvande vill jag förblifva obekant. Klosterreglerna tillåta mig att äfven i umgänget med bröderna bära kåpan öfver ansiktet. Om en sådan förbehållsamhet sårade dem, skulle jag afstå därifrån. Men, sysselsatta såsom de äro, med bön och arbete, hafva de ingen plats för otillbörlig nyfikenhet, eller vörda de fastän de icke känna dem, skälen, som bestäm- ma mig att uppträda så. Mer än en af dem lärer under de första åren af sitt munklif hafva handlat på samma sätt. Klosterlifvets grundsats - så förekommer det mig nästan - vore icke fullständigt genomförd, om man afstängde sig endast från världen utanför murarne. Äfven innanför

dessa bör det ytliga, det oväsentliga, om möjligt, undandragas blicken. Vi skulle därigenom ömsesidigt befria hvarandra från faran att i vårt samlif bestämma oss efter något så bedrägligt, förgängligt och föränderligt som gestalt och form. Den som för sina likar ännu hyser olika känslor, i det han låter sig draga till en och afstöta från en annan och förblifver - - - - -

Den 9 September.

Det finnes tvenne njutningar, som i renhet och varaktighet öfverträffa alla andra på jorden kända: tron och lydnaden. Men de måste, för att vara njutningar, vara fullständiga och gränslösa: de måste vara blind tro, blind lydnad. En tro, som begagnar förståndets öga för att se, pröfva, välja, förkasta, gör icke längre skäl för namnet, hon är förenad med tviflets hela oro. En lydnad, som vid en befallnings undfående frågar efter dess halt och ändamål, är en lydnad, som frågar efter en anledning att göra uppror.

Jag vill tro nu, såsom jag trodde, när min moder första gången sammanknäppte mina händer till bön. Hon hade berättat för mig om den gode Guden, som bor i himmelen, och intet tvifvel var blandadt i den öfvertygelse, hvarmed jag mången gång såg upp i den blå etern, väntande att mellan dess hvita skyar upptäcka en skymt af Honom och hans änglar. Styrkan af min tro blef en dag belönad. Jag säger dig, broder, att jag sett de vingade barn, som få leka i Guds tronsalar. Denna syn – jag hade henne vid sex års ålder en strålande sommarförmiddag, medan klockorna ringde nere i staden vid foten af den klippa, på hvilken min fäderneborg är belägen – denna syn var en trons gåfva, som hon vänligt lade i en barnslig inbillningskrafts liljehvita händer. Synen kom och försvann; hon var ett sken, en bild, som invärtes

alstrad flög ut i rymden och tedde sig som en yttre verklighet för det tjusta ögat. Men hvad mer? Kan detta betaga henne det anspråk på verklighet, hvarmed de yttre tingen uppträda och på hvars erkännande de pocka? När allt kommer omkring, är kanske lifvet själf en dröm och dess gestalter, såsom drömmens, invärtes danade. Måhända kommer den inifrån den värld, i hvilken vi röra oss, och då är dess elände intet annat än det troгна aftrycket af vår egen själsbeskaffenhet. Om vi blifva sämre med åren, hvad under då, om mannens värld i skönhet icke kan mäta sig med barnets?

Jag hör, att en grubblare vid namn Kopernik beröfvat jorden dess värdighet af skapelsens medelpunkt, krossat de sfärer, som hitintills kretsat omkring henne, och drifvit änglarne ur den sal, hvarifrån jag såg dem nicka så vänligt ned till ett troende barn. Godt, detta förstörelseverk fattades blott för att göra den dystra lefnadsdrömmen än ödsligare. Vår inre förvändhet har hunnit så långt, att den yttre världen för att vara dess afbild måste afkläda sig sista trasan af poesiens härlighet. Har världens utseende väl vunnit i sanning därför, att det nu förvandlar sig till skepnaden af en gränslös öken i hvilken jorden kringhvirflar som ett sandkorn för nödvändighetens samum? Jag tror det icke, jag tror, att paradiset värld med lustgården, i hvilken Gud steg ned och vandrade, när aftonen svalkades, har lika stor verklighet som Ptolemæi, och Ptolemæi lika stor som denne Koperniks. Det är samma ting på olika sätt förnummet – skådadt genom glas af olika slipning. Ja, jag tror, att den skönaste världen är den sannaste. Fördenskull tror jag på paradiset och vill lefva mig in i den.

Den 10 September.

Då jag i natt efter gudstjänsten lämnade kapellet och skred igenom korridoren till min cell, gick en af bröderna – han kallar sig Ignatius – vid min sida. Plötsligt stannade han och lade handen på min skuldra:

– Du är en nykomling, – sade han – och känner väl ännu icke vårt klostres sagner och märkvärdigheter. Det finnes dock en sådan, med hvilken ingen af oss bör vara obekant. Betrakta denna tafla! Kan du läsa den?

Han förde sin lampa intill väggen och pekade på en i den ristad inskrift, som jag förut icke iakttagit. Då jag en stund med föga framgång, genom ögonhålen i min kåpa, hade sökt finna meningen i dessa gammaldags bokstäfver, kom min följeslagare mig till hjälp och uppläste dess innehåll.

[Fragment av en ofullbordad novell i Kungliga bibliotekets Rydbergssamling, KB L.40:28. Texten har tidigare publicerats av Karl Warburg i band VIII av Rydbergs *Skrifter*.]